

УДК 338.49

Р. А. Кучеренко,

старший викладач Східноєвропейського університету економіки і менеджменту, аспірант Національного університету біоресурсів і природокористування України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблеми категоріального визначення елементів інноваційної інфраструктури, виявлено динаміку їх розвитку. Досліджено показники діяльності технологічних парків як основного елемента інноваційної інфраструктури України, окреслено проблеми та перспективи їх діяльності. Встановлено зв'язок між інтенсивністю розбудови інноваційної інфраструктури і динамікою кількості інноваційних підприємств. Запропоновано ряд заходів щодо активізації як створення інноваційної інфраструктури, так і підвищення ефективності її функціонування.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, технопарк, бізнес-інкубатор, інноваційно-технологічний кластер, технополіс.

Р. А. Кучеренко

**СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В
УКРАИНЕ**

В статье рассмотрены проблемы категориального определения элементов инновационной инфраструктуры, определена динамика их развития. Исследованы показатели деятельности технологических парков Украины, очерчены проблемы и перспективы их деятельности. Установлена связь между интенсивностью становления инновационной инфраструктуры и динамикой количества инновационных предприятий. Предложен ряд мероприятий по активизации как создания инновационной инфраструктуры, так и повышения эффективности ее функционирования.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, технопарк, бизнес-инкубатор, инновационно-технологический кластер, технополис.

Постановка проблеми. Динаміка розвитку нинішнього суспільства визначається ефективністю інноваційних процесів, що відбуваються в різних сферах життя. Розширення і розвиток інноваційної діяльності стає одним із найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоздатності та національної безпеки країни.

За мету інноваційної діяльності ставиться поєднання відокремлених ланок «наука» і «виробництво», проте таке поєднання можливе за посередництва інноваційної інфраструктури. Тісна й ефективна взаємодія елементів цієї інфраструктури дозволить виробляти продукцію, надавати послуги, що будуть конкурентоспроможними на національному і світовому рівнях.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку інноваційної інфраструктури наразі вивчаються вітчизняними науковцями, серед яких можна назвати В. Гейця, В. Семиноженка, В. Нежиборця, М. Якубовського, В. Щукіна та інших.

R. A. Kucherenko

**CONDITION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT
OF THE INNOVATIVE INFRASTRUCTURE IN UKRAINE**

The problems of the term determination of innovative infrastructure's elements were considered in the article and the dynamics of their development were defined. The indexes of the technological parks' as the main element of the innovative infrastructure in Ukraine were investigated, the problems and the perspectives of their activities were determined. The connection between the intensity of its broadening and the dynamics of the innovative enterprises' amount was established. The number of arrangement of the activation to create both an innovative infrastructure and the rise of its effective activities were suggested.

Key words: innovative infrastructure, the technological park, business-incubator, the innovative-technological cluster, technopolis.

Метою дослідження є вивчення розвитку елементів інноваційної інфраструктури в Україні, ефективності їх діяльності та впливу на становлення проголошеної економіки інноваційного типу; ретроспективний аналіз розвитку елементів інноваційної інфраструктури України і можливостей участі у сприянні цьому процесу державних інституцій; виявлення проблем, пов'язаних із недостатньо розробленою теоретичною базою для розвитку інфраструктурних елементів.

Основні результати дослідження. Ряд вітчизняних економістів [1, с. 60–61] указує на те, що науково-технічний прогрес як джерело економічного зростання в недалекому майбутньому забезпечуватиме близько 90% реального збільшення виробництва (сьогодні 65–70%).

Одним із базових понять економіки, що стала на інноваційний шлях розвитку, є інноваційна інфраструктура. Проте дотепер у нормативно-правових актах України немає чіткого визначення всіх елементів ринкової

інноваційної інфраструктури, що можуть бути віднесені до групи об'єктів підтримки інноваційної діяльності [2, с. 245].

Від рівня розвитку інноваційної інфраструктури значною мірою залежать темпи розвитку економіки країни. Досвід розвинених держав світу підтверджує, що в умовах глобальної конкуренції на світовому ринку неминуче виграє той, хто має розвинену та дієву інфраструктуру створення і реалізації інновацій.

На науково-практичній конференції «Інвестиційно-інноваційний розвиток економіки регіону», яка відбулася в рамках IV з'їзду Співки економістів України (25.09.2009 р.), відзначалося, що формування інноваційної інфраструктури в державі відбувається повільно, безсистемно, без належного обґрунтування.

Проте, незважаючи на таку резолюцію конференції, її позитивним результатом стала концентрація наукових, промислових і фінансових ресурсів для започаткування в Україні процесу формування мережі об'єктів інноваційної інфраструктури. Створення цих установ має у майбутньому забезпечити впровадження високо-технологічних розробок у виробництво і реально засвідчити можливість перетворити науково-технологічні розробки на об'єкти економічних відносин, а відтак отримати від цього економічний зиск. Зарубіжний досвід доводить, що саме завдяки розбудованій системі установ інноваційної інфраструктури у країні створюються умови для досягнення прийнятного рівня економічного зростання, зумовленого саме інноваційними чинниками, тобто забезпечення інтенсивного типу відтворення.

Як видно з *табл. 1*, у часи економічного зростання кількість технопарків в Україні планомірно збільшувалася. Проте слід відмітити, що різні державні органи вочевидь відносять до технопарків різні об'єкти: Державне агентство з інвестицій та інновацій (далі – Держінвестицій) прозвітувало, що станом на кінець 2008 року в Ук-

раїні існують загалом 16 технопарків [6], а Державний комітет з регуляторної політики та підприємництва у звіті за той самий період наводить цифру 33. Така невідповідність свідчить про різноманітність державними органами сутності цього елемента інноваційної інфраструктури.

І це не дивно, оскільки незважаючи на те, що технопарки в Україні існують більш як півстоліття, досі не вироблено їх загальноприйнятого визначення чи сталої класифікації [2, с. 2]. Визначення технопарків, що пропонується Міжнародною асоціацією технологічних парків, є доволі широким і фактично охоплює всі відомі у світі моделі. У ньому розглядаються як еквівалентні такі поняття, як «технологічний парк», «технополіс», «технологічний ареал», «дослідницький парк» і «науковий парк». Натомість чинне вітчизняне законодавство розрізняє поняття «технопарк» [6] і «науковий парк» [9]. Останній передбачає, на відміну від технопарку, обов'язкове формування цього елемента інноваційної інфраструктури навколо вищого навчального закладу IV рівня акредитації та/або наукової установи.

У травні 2007 року НТУ «КПІ» та ДП «Національний центр впровадження галузевих інноваційних програм» утворили перший в Україні «Науковий парк «Київська політехніка». Урядом планується в наступні чотири роки заснувати чотири наукові парки, зокрема за такими напрямками:

- «Нові продукти харчування і біотехнології» (Київська обл.) – для постачання на внутрішній та зовнішній ринки високоякісних екологічно безпечних продуктів харчування;
- «Нові машини і матеріали» (Харків) – для створення нової товарної продукції в галузі машино- та приладобудування, розвитку високоякісної металургії;
- «Розширення транзитного потенціалу України» (Одеса) – для забезпечення реалізації пріоритетного напрямку інноваційної діяльності «транспортні системи: будівництво і реконструкція»;

Розбудова елементів інноваційної інфраструктури в Україні в період 1998–2008 рр.

Таблиця 1

Елементи інноваційної інфраструктури	Рік				
	2000	2002	2004	2008	До 2013 р. (план, згідно з [7])
Технопарки	7	15	16	16 (33)	н/д
Бізнес-інкубатори	46	63	73	72	+25
Бізнес-центри	132	257	300	444	н/д
Регіональні фонди підтримки підприємництва	72	107	149	232	н/д
Центри інноваційного розвитку	-	-	-	13	н/д
Інноваційні банки	-	-	1	1	н/д
Центри трансферу технологій	-	-	-	-	+50
Центри науково-технічної та економічної інформації	18	19	19	19	+7
Наукові парки	-	-	-	1	+4 [8, с. 3]
Венчурні фонди	н/д	н/д	7	-	+1
Інноваційно-технологічні кластери	-	-	-	1	+8

Джерело: Таблиця складена автором

- «Оптимізація природокористування та екологія» (Донецьк) – для створення системи раціонального і природозберігаючого розвитку промислових регіонів.

У розробленому агентством Держінвестицій України проекті Концепції створення наукових парків визначаються їх засадничі критерії саме як інноваційних структур нового типу, що забезпечуватимуть реалізацію пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні шляхом поєднання на практиці інтересів науки, освіти, виробництва та бізнесу.

Станом на початок 2009 р. в Україні налічувалося 16 технопарків, проте зареєстровано 12 із них: Інститут монокристалів (2000 р.), Інститут електрозварювання ім. Патона (2000 р.), Вуглемаш (2001 р.), Напівпровідники (2002 р.), Інститут технічної теплофізики (2002 р.), Укрінфотек (2002 р.), Київська політехніка (2003 р.), Інтелектуальні інформаційні технології (2003 р.), Текстиль (2007 р.), Агротехнопарк (2007 р.), Яворів (2007 р.), Машинобудівні технології (2008 р.). Ще чотири технопарки наразі проходять процедуру реєстрації.

Аналіз процесу становлення в Україні технопарків як інноваційних структур засвідчує, що сьогодні відбувається зниження динаміки їх розвитку та функціонування, хоч практика роботи технопарків упродовж останніх дев'яти років підтверджує їх доцільність та ефективність у процесі активізації інноваційної діяльності.

Упродовж 2008–2009 рр. лише у чотирьох технопарках було зареєстровано 9 інноваційних проектів, із них, зокрема, в Інституті монокристалів – 3, Київській політехніці – 2, Вуглемаші – 1, Яворові – 1, Інституті мо-

нокристалів – 1. Загалом станом на травень 2009 року чинні свідоцтва про реєстрацію мають 18 проектів технологічних парків.

Водночас, окрім аналізу кількості технопарків та зареєстрованих проектів, є потреба дослідити і динаміку показників діяльності цих інноваційних структур від початку їх створення в Україні (табл. 2).

У рамках виконання інвестиційних та інноваційних проектів технологічних парків у період від 2000-го по 2008-й рік обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 11,8 млрд. грн. У 2008 р. він дорівнював 851,5 млн. грн., що на 1 705,7 млн. грн. менше, ніж у 2007 р. Динаміка зменшення обсягів реалізованої інноваційної продукції є свідченням припинення державної підтримки технологічних парків. У 2009 р. цей показник дорівнює 341,717 млн. грн. [12], що на 509,79 млн. грн. менше порівняно із 2008 р.

Платежі до державного бюджету та державних цільових фондів від реалізації проектів технопарків у 2008 р. дорівнювали 66,2 млн. грн. – приблизно на 32% менше, ніж у 2007 р., коли цей показник становив 209,2 млн. грн. А загалом за час діяльності технопарків було перераховано до бюджетів і цільових фондів майже 1 млрд. грн. У 2009 р. ці надходження склали 37,5 млн. грн., що практично відповідає показнику 2002 р. Витрати на НДДКР у 2008 р. зафіксовані на рівні 23,6 млн. грн., що на 0,9 млн. грн. менше, ніж у 2007 р. [7]. Проте у 2009 р. витрати на НДДКР порівняно з 2008 р. зросли втричі – до 74 млн. грн. [12].

У період від 2000-го по 2009-й рік у рамках дії спеціального режиму діяльності технологічних парків на спеціальні рахунки було перераховано 511 млн. грн., у

Таблиця 2

Показники діяльності технологічних парків України у 2000–2008 рр., тис. грн.

Показники	Роки							
	2000–2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Сума одержаних інвестицій	535,8	0,0	319792	128700	11096	8236	5910	31122
2. Сума одержаних кредитів	103911	286861	366888	359864	196212	405006	286380	1145028
3. Загальна сума витрат на виконання інноваційних та інвестиційних проектів	243739	661301	1365486	1597005	2085910	2187431	1862387	884587
4. Витрати на НДДКР та виробництво дослідних зразків	66462	145776	26921	41306	32622	35208	24482	23596
5. Загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції	176975	617878	1284487	1787451	2272889	2280192	2557168	851511
6. Сума отриманих податкових пільг	25531	60284	128287	172916	34174	35196	22271	3330
7. Митна вартість імпортованих товарів	71444	160408	287157	373121	114911	129194	90574	278403
8. Сума зарахованих на спецрахунках податків	10965	42266	120754	191300	38007	75270	29994	1441
9. Сума платежів, перерахованих до бюджетів та державних цільових фондів	7228	37178	90980	116544	148615	230042	209193	66245
10. Кількість робочих місць (од.)	2836	22233	15421	12212	12072	4378	1915	1664
- з них створено нових робочих місць (од.)	314	610	623	828	399	166	201	222

Джерело: [10]

2009 р. – трохи більше 1,067 млн. грн., що на 373 тис. грн. менше порівняно із 2008 р. (1,44 млн. грн.).

Наведені дані чітко засвідчують погіршення показників діяльності технопарків порівняно з 2005 роком. Це спричинено тим, що набув чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» [5] та деякі інші законодавчі акти України, якими було скасовано непряму державну підтримку технологічних парків у вигляді податкових пільг для виконавців проектів. Як наслідок, стало згортися виконання затверджених бізнес-планів інноваційних проектів, виконавці інноваційних проектів втратили можливість вчасно розраховуватися за придбане устаткування, виконані науково-дослідні та проектні роботи, почала зменшуватися довіра зарубіжних і вітчизняних інвесторів до стабільності української нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності, почастишали їх відмови від участі у фінансуванні інноваційних проектів через порушення прав та законних інтересів. Зберігаючи високі темпи виробництва і реалізації продукції, технопарки протягом 2005 року не розпочали виконання жодного інноваційного проекту.

Для розв'язання проблеми Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України [6] було частково відновлено податкові й митні пільги для виконавців проектів. У рамках дії цього законодавчого акта виконується норма про звільнення від ввізного мита при імпорті в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в нашій країні.

Цільова субсидія у вигляді суми податку на прибуток, одержаний від реалізації проектів технологічних парків, унаслідок фінансово-економічної кризи та спричиненого нею падіння прибутків виявилася мізерною.

Не діють положення щодо податкового векселя на суми податкового зобов'язання з податку на додану вартість при імпорті нових устаткування, обладнання та комплектуючих зі строком погашення 720 календарних днів, а при імпорті матеріалів – на 180 днів від дня надання векселя органу митного контролю.

Кількість таких супутніх навколо технопарків установ, як бізнес-інкубатори та бізнес-центри, за період із 2000-го по 2008 р. зростала пропорційно. Загалом бізнес-інкубатори розглядаються або як частина інфраструктури підтримки малого бізнесу, або як елемент інноваційної інфраструктури, що діють у складі технопарку та мають бути орієнтованими на роботу у сфері високих технологій, тобто на підтримку малого інноваційного підприємництва. Державною програмою створення інноваційної інфраструктури на період 2009–2013 роки [7] передбачено істотне збільшення кількості бізнес-інкубаторів, але при цьому не йдеться про зростання числа технопарків та бізнес-центрів, що є нелогічним.

Ще одним недоліком нинішньої інноваційної інфраструктури є нерівномірність розподілу її об'єктів за регіонами держави. Приміром, спостерігається значна кількість бізнес-інкубаторів у Києві та Київській області, і водночас є регіони, що мають лише 1–2 бізнес-інкубатори.

Вищим елементом інноваційної інфраструктури є технополіси. Це спеціальні міські утворення, призначені для розміщення та діяльності потужного і високорозвинутого кластеру підприємств наукової індустрії, науко-

вих організацій, комплексу обслуговуючих структур, а також для проживання й відпочинку їх працівників.

Вважається, що в Україні технополіси можуть бути створені на базі великих науково-промислових центрів у таких містах, як Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса, Львів [3, с. 104–110]. Проте, на відміну від сусідньої Росії, нашій країні бракує досвіду створення таких структур, як технополіси або наукогради. У вересні 2009 р. презентовано перший інноваційно-технологічний кластер «Агро-БУМ», створений у м. Мелітополі (Запорізька обл.). Кластер, що об'єднує малі та середні підприємства сільськогосподарського машинобудування і науки установи міста, по суті, є прототипом технополісу. До 2013 р. планується створити ще вісім таких структур [7].

Науковим парком «Київська політехніка» планується створення двох технополісів: «Науково-інноваційне містечко «Поділля», де на території 160 га будуть розміщені освітні та наукові заклади й установи, лабораторії з дослідницьким виробництвом, бізнес-центр і бізнес-інкубатор, офісні приміщення та соціальна інфраструктура. Аналогічний проект планується звести у Миколаївській області.

Упродовж 2007 р. сформувалася національна мережа центрів інноваційного розвитку з 13-ти регіональних центрів у складі Держінвестицій. Їх метою є сприяння забезпеченню інформаційно-аналітичної, методичної, організаційної та іншої підтримки інноваційного розвитку регіонів, окремих галузей економіки України, впровадженню інноваційних проектів, що, своєю чергою, має спонукати стале економічне зростання регіонів і зміцнення у цілому позицій України на світовому ринку високотехнологічних товарів та послуг.

Отримана ще у спадок від СРСР мережа Центрів науково-технічної та економічної інформації за роки незалежності практично не дістала розвитку. Проте згаданою урядовою програмою передбачено до 2013 року створити ще сім центрів.

Для розбудови інноваційної інфраструктури та активізації інноваційної діяльності актуальним є фінансове забезпечення цього процесу. Найпоширенішою його формою є венчурний бізнес. Він виконує роль сприяння у здійсненні інноваційної діяльності, фінансуючи впровадження у виробництво найновіших досягнень науково-технічного прогресу і зводячи до мінімуму фінансові ризики окремих інвесторів. В Україні у 2005 р. діяло сім венчурних фондів (усі розташовані в Києві), сукупні ресурси яких становили, за різними оцінками, \$400–800 млн. Однак навіть за такого незначного обсягу інвестування венчурні фонди не виявили ознак «ризикованого капіталу», спрямовуючи свої ресурси, головним чином, на фінансове забезпечення традиційних інвестиційних проектів. Жоден із фондів не вклав кошти в розвиток перспективних технологій шостого технологічного укладу. Утім, таке використання венчурних ресурсів не можна пояснювати лише прагненням запобігти зайвим ризикам. Причини є значно глибшими, і полягають вони у недостатньому нормативно-правовому забезпеченні як інноваційної діяльності загалом, так і венчурного фінансування зокрема; загальної обмеженості ринкового середовища України, оскільки венчурний бізнес неможливий без розвинених фондового та страхового ринків, банківської системи, інвестиційно спрямованих пенсійних фондів тощо.

Цікавою для дослідження є взаємозалежність інтенсивності розбудови інноваційної інфраструктури Украї-

ни та динаміки кількості вітчизняних підприємств, що займалися інноваційною діяльністю (рис. 1).

Динаміка чисельності означених підприємств за 2005–2008 рр. мала хвилеподібну динаміку, не зазнаючи суттєвих кількісних змін. Проте за цей самий період більшість елементів інноваційної інфраструктури кількісно зростала. Це свідчить про їх незрілість та низьку ефективність, а часом і повну бездіяльність, формальність існування.

Слід зазначити, що на Заході частка витрат приватних компаній на фінансування впровадження наукових розробок у виробництво щорічно зростає. Наприклад, у Фінляндії, яка завдяки активній державній політиці стала конкурентоспроможною та інноваційно активною країною, загальні інвестиції в науково-технологічну сферу складають більш як 3,5% ВВП. Їх здійснюють як високоефективні державні інвестиційні установи (Національне технологічне агентство, Фінський національний фонд), так і мережа приватних венчурних установ, а також «бізнес-янгели». Це дозволяє власність і прибуток технологічної компанії розподіляти в такий спосіб: третину отримує розробник, третину – менеджер і стільки ж – венчурний інвестор.

Цікавим можна вважати і західний досвід створення інститутів кредитного забезпечення інновацій. Наприклад, у Канаді з метою переорієнтації економіки із сировинної в інноваційну в 1975 р. був створений Канадський державний банк розвитку підприємництва. Його метою було надання фінансових та консалтингових послуг підприємствам, що працюють у сфері НДДКР. Кредитування здійснювалося на пільгових умовах, без застави та на тривалій термін. Сьогодні за допомогою цієї установи створено близько 1 млн. підприємств, більшість із яких виявилася ефективною.

Висновки. В Україні першою проблемою розбудови дієвої інноваційної інфраструктури є категоріальна невизначеність окремих елементів інноваційної інфраструктури, нерозуміння суб'єктами інноваційної діяльності їх суті. Деякі елементи інфраструктури існують за різними назвами, проте за економічною оцінкою є повністю або в основному тотожними.

Локомотивом розвитку інновацій в Україні є технопарки, навколо яких, як правило, створюються інші елементи інноваційної інфраструктури. Проте показники їх діяльності суттєво погіршилися, що пов'язано із відміною у 2005 році пільгового режиму діяльності.

В інноваційній інфраструктурі держави відсутній вищий її елемент – технополіс, а також недостатньо розвинутими залишаються елементи фінансового забезпечення інновацій – інноваційні банки та венчурні фонди. Причому, останні часто не здійснюють своєї основної діяльності через відсутність правової бази існування та обмеженість ринкового середовища України.

Аналіз динаміки кількості вітчизняних підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у 2005–2008 рр., свідчить про відсутність прямого зв'язку між їх створенням та розбудовою вітчизняної інноваційної інфраструктури.

Доволі важливим є збереження і поновлення успішної діяльності технопарків як найдієвішого елемента інноваційної інфраструктури України, сприйняття економікою в цілому науково-технічних інновацій. Про це свідчить досвід більшості промислово розвинених країн світу, де технопарки є основним ініціатором активізації розвитку інноваційної політики задля виробництва кон-

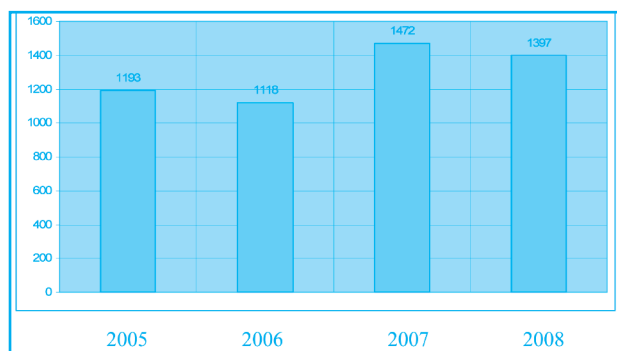

Рис. 1. Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю в період 2005–2008 рр. [11]

курентоспроможної продукції, що сприяє технологічному поступу держави.

Перспективним може бути створення спеціальних інноваційних банків за участю приватного капіталу. Обов'язковим для цього є пільгове оподаткування, спрямоване, зокрема, на реінвестування прибутків та залучення до експертних комісій висококваліфікованих фахівців, які б могли забезпечити достовірні економічні прогнози щодо впроваджуваного продукту і ринкової кон'юнктури. Як відомо, специфікою інноваційного підприємництва є його надзвичайно високий ризик, однак у разі успішності проекту він забезпечує отримання надприбутків.

Література

1. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 5. – С. 60–69.
3. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент. – К.: ЦНЛ, 2005. – 439 с.
4. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. № 991-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=991-14>
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 25.03.2005 р. № 2505-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2505-15>
6. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» від 12.01.2006 р. № 3333 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=991-14>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки» від 14 травня 2008 р. № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=180#1
8. Звіт про діяльність Державного агентства з інвестицій та інновацій за 2008 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=549>
9. Закон України «Про наукові парки» від 25 червня 2009 р. № 1563-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1563-17>
10. Аналіз діяльності технологічних парків України у 2008 та на початку 2009 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2008_2009.doc
11. Наукова і науково-технічна діяльність у 1990–2009 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/12>
12. Аналіз діяльності технологічних парків у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz_2009.doc

Стаття надійшла до редакції 21 квітня 2010 року